

מנחות לב, ב

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ג

לא ישב אדם על גבי ספסל שספר תורה נתון עליו מעשה ברי' אלעזר שהיה יושב על גבי ספסל שספר תורה נתון עליו והרתיע מלפניו כמרתיע מלפני הנחש אם היה נתון ע"ג דבר אחר מותר עד היכן ר' אבא בשם ר' חונא טפח

5

דאבי"ה חלק א - מסכת ברכות סימן 9

גרסינן בירושלמי בפירקין ... מעשה ברי"א שישב בספסל וראה ספר תורה עליו והרתיע מלפניו כמרתיע מלפני הנחש, ואם היה נתון על גבי דבר אחר מותר לישב באותו ספסל, **ודכוותיה** איתא בפרק הקומץ רבה :

ושיקן 120

א"ר חלבו אנא חזיתיה לרב הונא דכף **כרא** ארעא ואנא עליה ספר תורה

10

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף כה עמוד א

כי נח נפשיה דרב הונא, סבור לאותובי ספר תורה אפורייה. אמר להו רב חסדא : מילתא דבחייה לא סבירא ליה, השתא ליקום (ליה) ליעבד ליה? דאמר רב תחליפא : אנא חזיתיה לרב הונא דבעי למיתב אפורייה, והוה מנח ספר תורה עליה. וכף כדא אארעא ואותיב ספר תורה עילויה. אלמא קסבר : אסור לישב על גבי מטה שספר תורה מונח עליה.

15

מדר רי"ז הלוי הלכות מגילה

הדבר מצוה היטב, דבאמת עיקר דין שרעוט אינו חלוי כלל צדין ס"ת ומזוה, רק עיקר ההלכה נאמרה על תורה עלמה

שנריכה שרעוט בכתיבתה, וס"ת ומזוה תרווייהו חדא מילתא נינהו צוה, דתרווייהו כתיבה של תורה נינהו, וממילא דגם תפילין היו שייכים להכלכה של שרעוט, חי לאו משום טעמא שהן מחופין. וצוה מצוה ארת היטב ג"כ סוגיית הגמי במנחות דף ל"ב דאישלגו תנאי ואמוראי ששרעוט דמזוה, דרב חמא בך גוריא אמר רב דמזוה שאינה משורטעת פסולה ורב מנימין בר חלקי דידי אמר דשרעוט של מזוה הלמ"מ, ומייתי שם תנא דברייתא דמזוה אינה לריכה כלל שרעוט, ולהלן בסוגיא שם קאמר שמואל דאם כתבה אגרת פסולה משום דילפינן כתיבה כתיבה, וצפירש"י שם דהיינו שכתבה בלא שרעוט, וצחוס' שם הקשו דהא לעיל אמרינן דשרעוט של מזוה הלמ"מ ולמה לן גז"ש דכתיבה כתיבה, ולפירש"י מצוה דשמואל פליג וס"ל דלא נאמרה הלכה במזוה דלריכה שרעוט ורק מגז"ש דכתיבה כתיבה הוא דילפינן לה, כאשר קן מוכרח להך תנא דברייתא דס"ל דמזוה אינה לריכה כלל שרעוט, וצ"ע. דלא נאמרה אליבא הלכה במזוה, ולכאורה קשה שיחלקו בדבר שהוא הלמ"מ. אולם לפמש"כ הדברים מצוה ארת היטב, דבאמת הא לכוי"ע דלא נאמרה הלכה מיוחדת במזוה שחיה לריכה שרעוט, ורק דרמז"ה סובר דגם מזוה נכללה בהכלכה של שרעוט הנאמרה על תורה, וזהו דקאמר דשרעוט של מזוה הלמ"מ, ר"ל דגם מזוה נכללה בהכלכה של שרעוט, ותנא דברייתא ושמואל ס"ל דהכלכה דתורה צעיה שרעוט היא רק צס"ת ולא שייכה למזוה, אולם התוס' לטעמייהו דס"ל דס"ת אינה לריכה שרעוט, וצ"ע. דנאמרה הלמ"מ מיוחדת על מזוה דלריכה שרעוט מדין מזוה עלמה, וזהו שהקשו דאין יתכן ששמואל יחלוק על כך הילכתא, ולמ"ל גז"ש דכתיבה כתיבה.

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יז עמוד ב

כתבה איגרת - פסולה, בספר אמר רחמנא ;

20

בספר אמר רחמנא - והלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט.

כתבה איגרת פסולה - רש"י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא והלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשיא מאי איריא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט ... תריץ אי לאו משום דנקראת ספר ה"א אף על גב דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה עצמה אינה פסולה קמ"ל דפסולה

ואם כתבה שלא בשירטוט או שלא דקדק במלא וחסר או שהוסיף מבפנים אפילו אות אחת הרי זו פסולה.

אינו חמה, ונכלל בזכר ויחזק, דככל אינו חמה, ולא נלכדו לג"ש זו אלא לכוסוף זכר אות א' מן כלד וכ"ז כמו אגרת שכתוב זה עניינים שלא מענין המכתב, כמו שאילת שלום וכדומה, אבל ספר אין זו אלא מה ששייך לענין הספר, וכ"ז במזוזה אסור לכוסוף מן כלד דכר א' ויהר מהפרשה, וזכו שכתב כרמב"ם או שכוסוף כו' [ולאפוקי ממש"כ זכר וראים סי' י"ח ולכד הכלכות כו' כורגלו העולם לתוספת שמירת הכנה לכתוב בסוף השורות חותמות ושמות המלאכים ואינו עיכובא ולא מלכ אף תוספת שמירה עכ"ל וכנר רגז ושחק כרמב"ם ע"ז זכ"ד וכן כסמ"ג וע' בגמתי שם אות ד' ואע"ג שכתבו כך כדמשמע מפרשי סוכרין ד' כ"א ב' ד"כ לכוואכ אופיות גדולות כתיבן אותן שכתבין בקמיעות ומזוזות עכ"ל, וע"כ כוון על כוספת שכתוב, מכ"מ י"ל שכתב כהוג על אחורי המזוזה, ובחי כר"ן שם כ' על גב המזוזה אבל לא על סדר כתיבת הפרשה], וכנה בחסירות שייך לשון פסולת לגמרי שכרי אין חולין בהפילין ומזוזות דנתיבן כסדרם כידוע, ואפי' בתיבות יש אופנים שא"ל לחקן ע' צא"ם סי' ל"ז סי' כ"ג, אבל בכוספת מן כלד

לא שייך לשון פסולת כ"כ, דיש תקנה למחוק מה ל שכוסוף. וע"פ זכר יש לומר דגם רבינו מפרש כ"כ, ל ומש"כ קאמר באגרת דלא ילא, דכ"ז שלא היקן כ"ז לא ילא, ופירושה קמפרש מאמר שמואל כתבב אגרת פסולת, ז דכ"פ לא ילא, אבל אפשר להקן, וממילא למדנו כוונה פסולה ה' • תלמוד אחר רבינו נפ"י אגרת, ואולי שכן שקפא ועיילא כולה כי ע' היכ נוס' רבינו בגמרא לפותיה דשקפא כנגר י'

... ועדיין הקשו יפה במנחות שם לפרש"י, למאי בעי דרשה במזוזה הא הלממ"ס הוא דמזוזה צריכה שרטוט. ונראה דהיינו שכתבו התוס' כאן, מיהו לא ידענא אם שרטוט אותה בין שיטה לשיטה אחר כתיבה כשרה בהכי או לא. ונראה דלענין מזוזה ודאי פסול ... אבל התוס' לא נסתפקו אלא בפרשת סוטה דנפ"ל מספר, ואפשר דאם שרטוט לאחר כך ג"כ הרי הוא ספר, אבל במזוזה הלממ"ס דצריכה שרטוט בשעת כתיבה, ומיושב בזה פירש"י ז"ל. מיהו א"כ קשה למאי בעינן קרא כיון דאיכא הלכתא, וכקושית הגמ' ריש מס' מו"ק לענין נטיעות של שביעית. משו"ה פ"י עוד לענין חסרות ויתרות, אבל באמת גם שרטוט למדנו מהאי קרא, דגם בלא שרטוט ובלא דקדוק חסרות ויתרות אינו ספר, מיהו הלכה בעינן לענין שלא מהני שרטוט אחר כתיבה.

ובעיקר פ"י כתבה אגרת, פירשנו בהע"ש שם אות ד', שכתב עניינים אחרים שלא הנדרש לה :

רב חנא אמר למידין מספר מוגה כגון אילין דאמרין ספרוי דאסי וכאילין איגראתא צריכין

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יט עמוד א

ואמר רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: **מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת**, נקראת ספר - שאם תפרה בחוטי פשתן פסולה, ונקראת אגרת - שאם הטיל בה שלשה חוטי גידין כשרה, אמר רב נחמן: ובלבד שיהו משולשין. אמר רב יהודה אמר שמואל: הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים - לא יצא. אמר רבא: לא אמרן אלא דלא מחסרא ומייתרא פורתא, אבל מחסרא ומייתרא פורתא - לית לן בה.

50

משנה מגילה פרק ג

העושה תפלתו עגולה - סכנה ואין בה מצוה.

תוספתא מסכת מגילה (ליברמן) פרק ג הלכה ל

התולה מזוזתו בתוך פתחו סכנה ואין בה מצוה נתנה במקל ותלאה אחר הדלת סכנה ואין בה מצוה של בית מולבו היו עושין כן בפונדקאות

55

תלמוד ירושלמי (ונציה) מסכת מגילה פרק ד דף עה טור ג/ה"ב

תלייה בדלת סכנה שאין בה מצוה חקק בראש המקל והניחו במקום שאינו ראוי לו סכנה שאין בה מצוה

רש"י מסכת מגילה דף כד עמוד ב

סכנה - שלא תכנס בראשו. ואין בה מצוה - דמרובעות בעינין.

תוספות מסכת מגילה דף כד עמוד ב

סכנה ואין בה מצוה - פרי"ת בשעת הסכנה יכול להסתכן בהן ולא תגין עליו המצוה ולא יעשה לו נס כמו לאלישע בעל הכנפים (שבת דף מט.).

60

ראב"ה חלק ב - מסכת מגילה סימן תקפ"ט

העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצוה. פירוש סכנה (שלא) שלא תיכנס בראשו. וכן פירש [רבינו תם] גבי מזוזה בהקומץ רבה תלאה אחורי הדלת סכנה ואין בה מצוה. **ושמעתי מפרשים דסכנה משום שגזרו על תפילין**, כדאיתא במעשה דאלישע בעל כנפים, **וגבי מזוזה נמי גזרו**, כדאיתא פרק קמא דיומא, פירוש דמסתכן על חנם ולא עלתה בידו מצוה.

65

תלמוד בבלי מסכת יומא דף יא עמוד א

אמר ליה אבבי לרב ספרא: הני אבולי דמחוזא מאי טעמא לא עבדו להו רבנן מזוזה? אמר ליה: הנהו חזוק לאקרא דכובי הוא דעבידי. אמר ליה: ואקרא דכובי גופה תבעי מזוזה, דהא אית בה דירה לשומר בית האסורין? דהא תניא: בית הכנסת שיש בו בית דירה לחזן הכנסת - חייבת במזוזה. אלא אמר אבבי: **משום סכנה**. דתניא: מזוזות יחיד נבדקת פעמים בשבוע, ושל רבים פעמים ביובל. ואמר רבי יהודה: מעשה בארטבין אחד שהיה בודק מזוזות בשוק העליון של צפורי, ומצאו קסדור אחד ונטל ממנו אלף זוז.

70

רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ה הלכה ח

תלאה במקל פסולה שאין זו קבועה, הניחה אחרי הדלת לא עשה כלום

75

תוספתא כפשוטה מועד עמ' 1212

וכפירוש הברייתא כאן נראה ש-התולה מזוזתו בתוך פתחו פירושו שתלה אותה בחבל מן המשקוף העליון בתוך חלל הפתח, כדי שיוכל להסירה מיד, או כדי שלא תראה כמזוזה, ובשעת הסכנה והשמד שנו. וכן בירושלמי כאן פ"ד ה"ב, ע"ה ע"ג: (כדי שלא ישגחו בה). וכל הפסולים כאן הם לא מחמת תלייה אלא משום שלא קבע את המזוזה במקומה הנכון, כדי להטעות את הגויים בשעת השמד, ולפיכך אמרו עלה שהוא אינו מקיים את המצוה, ומסכן את נפשו בחנם, כפירושו של הר"א ממיץ בס'